

Odůvodnění nezpracování požadavků vyplývajících ze stanoviska SEA do koncepce dle §10g odst. 4 zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPV“)

Níže je uvedeno odůvodnění předkladatele koncepce (Ministerstvo průmyslu a obchodu) „Aktualizace Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem“ (dále jen „Koncepce“) dle §10g odst. 4 ZPV.

Pro úplnost je doplněno vysvětlení i k požadavkům, jejichž podmínky jsou ve schváleném dokumentu zohledněny.

Stanovené požadavky a podmínky lze tematicky rozčlenit do několika skupin. Některé požadavky a podmínky jsou tematicky širší, mohou být uvedeny zároveň v několika oblastech:

- Koncepční rozhodnutí v oblasti nakládání s RAO a VJP (požadavky 17, 19, 20)
- Skladování VJP (požadavky 16, 20)
- Informovanost veřejnosti (požadavky 21, 22)
- Příprava hlubinného úložiště, práce spojené s výběrem lokality (požadavky 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 24, 28, 30)
- Příprava hlubinného úložiště, práce spojené s umístěním na vybrané lokalitě (požadavky 3, 7, 10, 13, 27, 29, 30)
- Monitorování cílů a vlivů Koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví (požadavky 17, 23, 25)

Koncepční rozhodnutí v oblasti nakládání s RAO a VJP (požadavky 17, 19, 20)

Směrnice 2011/70/Euratom, čl. 4 odst. 3 písm. f) požaduje, aby ve všech fázích nakládání s vyhořelým palivem a radioaktivním odpadem byl použit proces rozhodování založený na důkazech a dokumentaci.

Zabezpečení konce palivového cyklu probíhá v souladu s tímto doporučením. Rozhodovací proces je v České republice stanoven zákonem č. 263/2016 Sb., Atomový zákon.

Jak je uvedeno v kapitole 3.3 Koncepce, nový Atomový zákon, včetně souvisejících prováděcích předpisů, zohlednil nové poznatky a zkušenosti v oblasti využívání jaderné energie a zdrojů ionizujícího záření. Rovněž jsou zde zohledněny nové směrnice EU týkající se nakládání s RAO a VJP a nová doporučení MAAE a NEA-OECD.

Atomový zákon definuje, jaké průkazy bezpečnosti mají být předloženy dozornému orgánu (SÚJB) v jednotlivých fázích přípravy, uvedení do provozu, provozování i ukončení provozu a následného vyřazení zařízení z provozu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o průběžný, dlouhodobý a legislativně podchycený proces, není nutné doplňovat do Koncepce samostatné milníky.

Při nakládání s RAO a VJP, včetně přípravy hlubinného úložiště, je nutné respektovat výsledky technického rozvoje v čase a implementovat nové, ověřené technologie. Zabezpečení konce palivového cyklu probíhá v souladu s tímto doporučením. Tento požadavek je naplněn v průběžných úkolech Koncepce, zaměřených na výzkum a vývoj (č. 15, 16, 17).

Skladování VJP (požadavky 16, 20)

Dlouhodobé suché skladování v obalovém souboru (kontejneru) je mezinárodně ověřená technologie. Sklady vyhořelého jaderného paliva jsou ve vlastnictví provozovatele, ČEZ. a.s.

Bezpečnost skladovaného VJP je založena na použitém obalovém souboru (typu CASTOR). Ten je licencovaný na SÚJB a splňuje legislativní požadavky, dané zákonem č. 263/2016 Sb. a jeho prováděcí vyhláškou 379/2016 Sb., o typovém schvalování. Tento typ obalového souboru je schválen pro skladování VJP a jeho přepravu.

Relevantní data o chování VJP a o vlastnostech obalového souboru během skladování jsou získávána zapojením ČEZ, a. s., a její dceřiné společnosti ÚJV Řež, a. s., do mezinárodních programů, v rámci nichž jsou realizovány či připravovány projekty zaměřené na prokázání bezpečnosti skladování VJP i pro dobu 100 i více let.

V souladu s platnou legislativou (zákon 263/2016 Sb.) je provozovatel povinen průběžně zajišťovat ověřovat a dokumentovat schopnost stabilního a bezpečného provozu jaderného zařízení, a průkaz o tom předkládá SÚJB formou periodických bezpečnostních zpráv.

Vzhledem k tomu, že se jedná o průběžný, dlouhodobý a legislativně podchycený proces, je plnění těchto požadavků zohledněno v průběžném úkolu č. 8 Koncepce (Zajistit bezpečné skladování VJP, VAO a NSRAO neuložitelných do přípovrchových úložišť do doby zprovoznění hlubinného úložiště) a není nutné doplňovat do Koncepce samostatné milníky.

Informovanost veřejnosti na národní a přeshraniční úrovni (požadavky 21, 22)

Kapitola 5 Koncepce je zaměřena na zajištění komunikace s veřejností na národní úrovni o zapojení do procesu nakládání s RAO a VJP a především výběru finální lokality pro hlubinné úložiště. Některé prostředky k naplnění těchto požadavků byly zmíněny v krátkodobých milnících, jedná se především o dokončení legislativního návrhu pro posílení postavení obcí při výběru lokality hlubinného úložiště, a dále o ustavení lokálních pracovních skupin z řad dotčené veřejnosti a dalších orgánů, které budou zapojeny do postupu výběru lokality pro hlubinné úložiště.

Okolní státy jsou o problematice nakládání s RAO a VJP informovány průběžně na bilaterálních jednáních. Konkrétní témata a jejich podrobnost jsou určována a projednávána dle požadavků zúčastněných stran. Jedná se o průběžný fungující proces a není tedy nutné doplňovat do Koncepce samostatné milníky.

Přeshraniční účast pro užší výběr vhodné lokality pro vybudování hlubinného úložiště se nepředpokládá. Konkrétní dvě nejvhodnější lokality, které vzejdou z tohoto výběru, budou podrobeny procesu EIA včetně posouzení možných přeshraničních dopadů na okolní státy. Proces EIA může zahrnovat i případné přeshraniční konzultace. Předpokládaný harmonogram přípravy, výstavby a provozu hlubinného úložiště je uveden v tabulce 9, kapitola 8.4 Koncepce, a zahrnuje i proces EIA.

Příprava hlubinného úložiště, práce spojené s výběrem lokality (požadavky 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 24, 28, 30)

Jedná se o poměrně rozsáhlou problematiku, kterou lze rozdělit do několika oblastí, které jsou vzájemně provázány. Obecně lze říci, že se jedná především o požadavky zpřesňujícího charakteru konkrétních dokumentů generovaných v procesu přípravy hlubinného úložiště.

Kritéria výběru (požadavky 4, 5, 11, 12, 14, 18, 28)

Koncepce uvádí (kap. 8.4), že vhodná lokalita bude vybrána na základě kritérií vhodnosti lokality. Požadavky, kritéria a indikátory, důležité pro umístění záměru, jsou rozděleny do několika skupin, podle legislativních oblastí, ze kterých vycházely (jedná se o tzv. technická kritéria):

- bezpečnostní (z hlediska zajištění dlouhodobé i provozní bezpečnosti),
- projektové (zajištění technické proveditelnosti),
- environmentální, včetně vlivu na obyvatelstvo v dotčeném území.

Dále pak je uvedena skupina netechnických indikátorů, která není sice podložena legislativně, ale vychází ze zkušeností s obdobnými stavbami:

- sociální (akceptace veřejností).

Tyto požadavky a kritéria jsou zpracovány v samostatném dokumentu SÚRAO (TZ 2/2015). Při jejich specifikaci autoři vycházeli jak z platné tuzemské legislativy, tak mezinárodních doporučení IAEA, WENRA a dalších.

Výběr vhodné lokality není jednorázová činnost, jedná se o déletrvající proces, prováděný v postupných krocích. Proto i SÚRAO předpokládá, že dokument, obsahující kritéria výběru, se bude postupně aktualizovat, a to nejen se změnami platné legislativy, ale i na doporučení dotčených orgánů, nebo na základě prohlubujících se znalostí v procesu výběru lokality.

Požadavky stanoviska SEA jsou spíše zaměřeny na aktualizaci a doplnění dokumentu SÚRAO. Předkladatel Koncepce (MPO) se v prohlášení zpracovaném dle § 10g odst. 5 ZPV zavázal respektovat tyto požadavky, a tento závazek přenesl i na SÚRAO, jako na organizaci, která je zodpovědná za přípravu hlubinného úložiště.

Průzkumné činnosti (požadavky 1, 4, 8, 15, 24)

Koncepce uvádí (kap. 8.4), že výběr nejvhodnější lokality probíhá v postupných krocích, které, na základě provedených prací, přináší zpřesňování informací a dat o dané lokalitě.

V prvním kroku výběru jsou lokality předběžně hodnoceny na základě dostupných archivních dat, a dat získaných pomocí netechnických prací. V dalším kroku výběru (na zúženém počtu lokalit) se předpokládá, že provedené technické práce mohou přinést podrobnější data a informace z prověřovaných lokalit.

Kvalita provedených prací je základním předpokladem pro zpracování bezpečnostního hodnocení a doložení příslušným institucím, že umístění hlubinného úložiště a jeho realizace odpovídá legislativně nastaveným požadavkům.

Geologické práce se provádějí podle schváleného projektu geologických prací (v souladu se zákonem 62/1988 Sb.), který vyjadřuje zejména sledovaný cíl geologických prací a určuje metodický a technický postup jejich odborného, racionálního a bezpečného provádění. Především tento dokument by měl prokázat, jak bude zajištěno technické provedení prací a kvalita dat, použitelných pro zpracování bezpečnostních rozborů.

Tato skupina požadavků nevyžaduje přímou změnu v textu schválené Koncepce, neboť je spíše zaměřena na dokument SÚRAO (Projekt geologických prací). Předkladatel Koncepce (MPO) se v prohlášení zpracovaném dle § 10g odst. 5 ZPV zavázal respektovat tyto požadavky, a tento závazek přenesl i na SÚRAO, jako na organizaci, která je zodpovědná za přípravu hlubinného úložiště.

Pokud v průběhu výběru vhodné lokality a ověřování její vhodnosti dojde k zásadním změnám Koncepce, např. vznikne potřeba doplnit novou lokalitu nad rámec těch lokalit, jejichž možné dopady na životní prostředí byly posouzeny ve Vyhodnocení Koncepce, bude Koncepce následně aktualizována a změny provedené v Koncepci budou podrobeny posouzení vlivů na životní prostředí v rozsahu stanoveném ZPV.

Dopad průzkumných činností na životní prostředí (požadavky 2, 3, 6, 9, 30)

Geologické práce se provádějí podle schváleného projektu geologických prací, součástí tohoto projektu je i vymezení potenciálních střetů zájmů v lokalitě. Projekt geologických prací, který obsahuje technické práce, je předkládán příslušnému odboru MŽP. Veškeré činnosti budou plánovány tak, aby respektovaly maximální technicky realizovatelnou ochranu složek životního prostředí. V průběhu následné realizace budou tato opatření kontrolována a sledováno jejich naplňování. V případě potřeby budou doplněna dodatečná opatření.

Koncepce v kap. 8.4 uvádí strategický přístup k výběru vhodné lokality. Požadavky, uvedené ve stanovisku SEA budou zohledněny v konkrétních dokumentech SÚRAO (Projekt geologických prací, případně posouzení vlivu na životní prostředí při provádění technických prací a stanovení případných nápravných opatření). Předkladatel Koncepce (MPO) se v prohlášení zpracovaném dle § 10g odst. 5 ZPV zavázal respektovat tyto požadavky, a tento závazek přenesl i na SÚRAO, jako na organizaci, která je zodpovědná za přípravu hlubinného úložiště.

Příprava hlubinného úložiště, práce spojené s umístěním na vybrané lokalitě (požadavky 3, 7, 10, 13, 27, 29, 30)

Jedná se o skupinu požadavků, které se týkají vlastního umístění povrchového areálu. Uvedení do provozu hlubinného úložiště se předpokládá v roce 2065, zahájení stavební realizace pak přibližně kolem roku 2050. Je samozřejmé, že zmiňované požadavky musí být zahrnuty již do projektové dokumentace stavby, což může být v následných letech po roce 2040. I tak se však jedná o úkol v dlouhodobém horizontu a lze očekávat, že do té doby bude Koncepce aktualizována, a zmíněné požadavky pak mohou být do aktualizované Koncepce implementovány. Způsob naplnění požadavků bude uplatněn v konkrétních dokumentech SÚRAO. Předkladatel Koncepce (MPO) se v prohlášení zpracovaném dle § 10g odst. 5 ZPV zavázal respektovat tyto požadavky, a tento závazek přenesl i na SÚRAO, jako na organizaci, která je zodpovědná za přípravu hlubinného úložiště.

Některé požadavky (27, 29) se vztahují ke konkrétním lokalitám, o nichž v současné době není zřejmé, zda se stanou finální lokalitou, neboť SÚRAO se nachází ve fázi zužování počtu lokalit, z nichž teprve vzejde finální a záložní lokalita. Z tohoto důvodu nebyly požadavky zpracovány do Koncepce, neboť by to mohlo vést k neopodstatněným domněnkám, že tyto konkrétní lokality patří již mezi vybrané. Předkladatel Koncepce (MPO) se v prohlášení zpracovaném dle § 10g odst. 5 ZPV zavázal, že pokud tyto konkrétní lokality budou doporučeny do dalších kroků výběru, požadavky budou nadále respektovány, a tento závazek přenesl i na SÚRAO, jako na organizaci, která je zodpovědná za přípravu hlubinného úložiště.

Monitorování cílů a vlivů Koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví (požadavky 17, 23, 25)

Dle §10h ZPV musí být v rámci implementace Koncepce zajištěno sledování a rozbor vlivů schválené koncepce na životní prostředí a veřejné zdraví, a to jejím předkladatelem (MPO) V případě, že předkladatel Koncepce zjistí nepředvídané významné negativní vlivy provádění koncepce na životní prostředí nebo veřejné zdraví, musí zajistit přijetí opatření k odvrácení nebo zmírnění takových vlivů, informovat příslušný úřad (MŽP) a dotčené orgány a současně rozhodnout o změně koncepce.

Pro sledování míry vlivu Koncepce na jednotlivé složky životního prostředí vybral zpracovatelský tým SEA základní sadu monitorovacích indikátorů, které jsou navrženy tak, aby postihly všechny aspekty a témata životního prostředí.

Monitorovací ukazatele (kap. 9 Vyhodnocení Koncepce) byly stanoveny pro několik oblastí:

- nakládání s RAO a VJP nepřijatelnými do přípovrchových úložišť a pro přípravu hlubinného úložiště,
- komunikace s veřejností,
- ekonomické cíle,
- nakládání s nízko a středněaktivními odpady.

Nastavené monitorovací ukazatele mají buď průběžný a nebo termínovaný charakter.

Průběžné ukazatele, což jsou především ekonomické monitorovací ukazatele a ukazatele zvyšování bezpečnosti nakládání s nízkou a středněaktivními odpady, jsou hodnoceny ve výročních zprávách SÚRAO pravidelně každý rok. Výroční zprávy projednává a schvaluje podle Atomového zákona vláda.

Ukazatele termínované (jednorázové) budou hodnoceny podle jednotlivých realizačních fází. Tyto ukazatele jsou spojeny s realizací konkrétních projektů (např. uzavření úložiště Bratrství, rekonstrukce úložiště Richard, jednotlivé etapy přípravy hlubinného úložiště). Před jejich implementací je třeba posoudit dle Koncepce vliv daného projektu na životní prostředí a veřejné zdraví (kap. 11 Vyhodnocení Koncepce). Hodnocení projektů je součástí výše zmíněných jednorázových monitorovacích ukazatelů, které budou hodnoceny podle jednotlivých realizačních fází. Dle charakteru projektu pak bude vyhodnocení provedené buď samostatným dokumentem, nebo informací včleněnou do výroční zprávy.

Do kapitoly 11.3 Koncepce byl zahrnut požadavek 25 stanoviska SEA na monitorování a vyhodnocování cílů Koncepce.